

Tercera víctima de l'aerografia tèxtil al País Valencià

La mort a tot color

Isabel Miró i les germanes Soraya i Yovana González treballaven a l'empresa Ardystil de Cocentaina (el Comtat). Les tres van morir afectades d'una fibrosi pulmonar que va ser provocada, segons tots els indicis, per les condicions de treball d'una empresa plena d'irregularitats.

La setmana passada era soterrada a Cocentaina (el Comtat) la jove Soraya González de 20 anys. El seu cadàver venia d'Alemanya, on havia anat en una desesperada recerca de solució per a la seua malaltia. A l'acte van assistir, a més de familiars i amics, una nombrosa representació dels veïns i el conseller de treball de la Generalitat valenciana, Martín Sevilla. La presència del conseller estava més que justificada, Soraya és la tercera treballadora de l'empresa Ardystil que mor en menys de quatre mesos afectada d'una dolència pulmonar irreversible. No es tracta de coincidència sinó d'un dels casos més flagrants de treball sota condicions infrahumanes en què encara queden molts punts foscos.

El passat 28 de febrer moria a Alcoi (l'Alcoià) Isabel Miró, de 28 anys. Isabel havia ingressat afectada d'una dolència pulmonar que va ser qualificada de tuberculosi. Treballava a l'empresa Ardystil de Cocentaina, que es dedicava a l'aerografia tèxtil, una modalitat d'estampació de baixa qualitat que consisteix a pintar amb pistola directament sobre el teixit dibuixos que són delimitats per unes plantilles. El seu marit i les treballadores de l'empresa van sospitar que, potser, el fet de treballar amb productes químics en suspensió en l'aire podia tenir alguna cosa a veure. Mentre les treballadores demanaren la instal·lació d'extractors, el marit d'Isabel va anar al Servei Valencià de Salut (SVS) amb unes mostres dels productes utilitzats en l'empresa. No va tenir sort, el Servei li va contestar que no tenia mitjans per a analitzar aquelles mostres. Mentrestant, en Ardystil, la gerent, Juana Llácer, autoritzava per fi la colocació d'un parell d'extractors casolans que el pare de Gemma Martínez, que avui es troba ingressada en una clínica de Navarra, va posar de manera provisional.

El 8 de maig una nova mort aclaria, de manera tràgica, que les sospites de les treballadores eren certes. Yovana González moria també a Alcoi d'una afecció pulmonar diagnosticada com a pneumònia intersticial difusa. Yovana havia presentat des dels primers dies en què va treballar a Ardystil fortes hemorràgies nasals a les quals els metges no van donar cap importància. Quan va ingressar d'urgències a l'hospital del SVS d'Alcoi, un radiòleg va relacionar els seus símptomes amb els d'Isabel Miró. Alertada per la mort de Yovana, la Conselleria va començar una investigació sobre l'empresa Ardystil. Les conclusions foren esgarrifadores. Situada enmig del camp, Ardystil no era més que una nau d'una sola planta amb les finestres totalment tancades i segellades on els treballadors s'agrupaven sobre una taula per pintar a pistola. Per a tots només hi havia dues mascarilles i, segons testimonis: "allò era sempre un núvol de pols de forta olor". L'única ventilació: els extractors a mig muntar instal·lats pel maig.

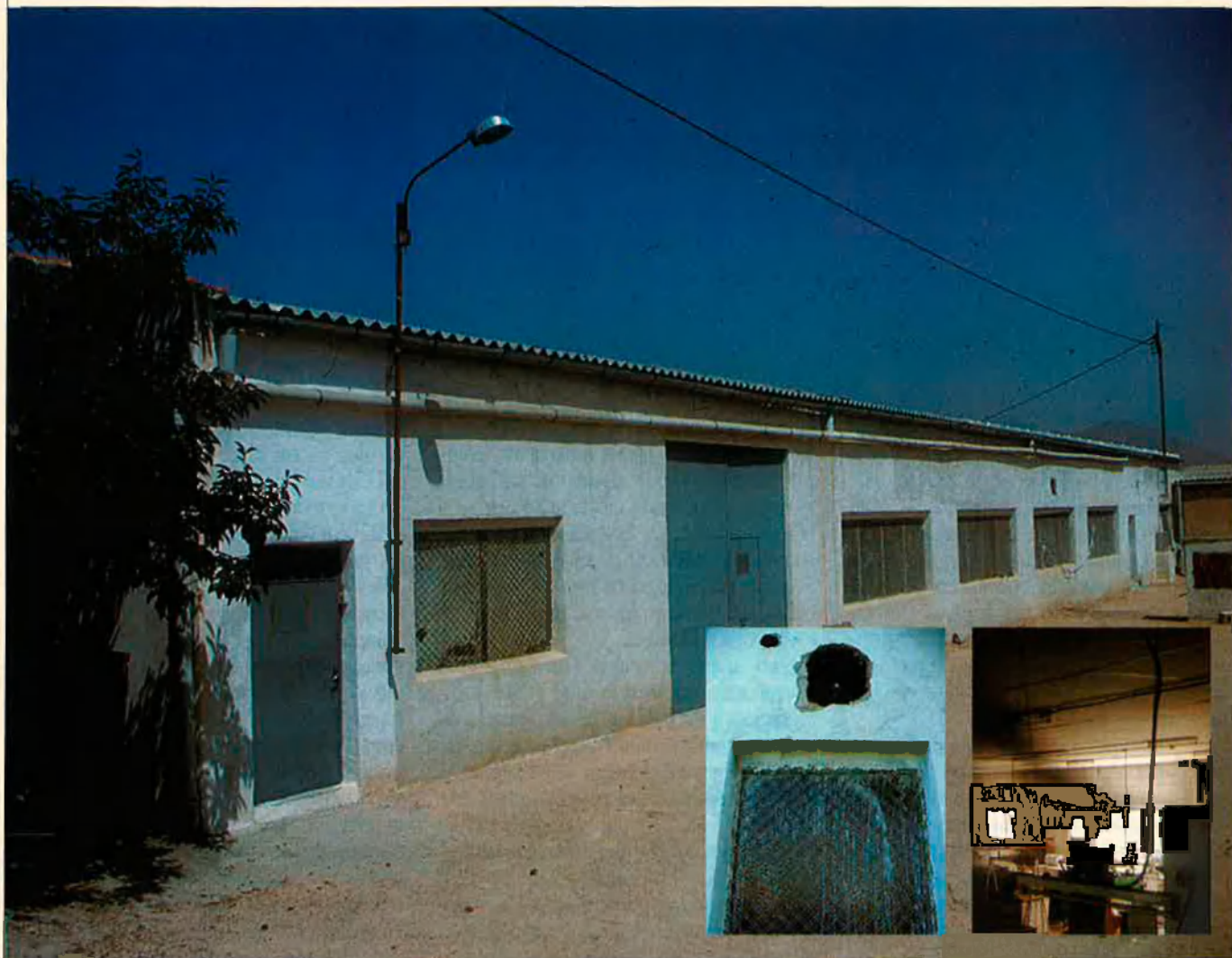
Ardystil, a més, havia estat tancada el 1989 per no reunir les condicions de seguretat laboral que demana la Conselleria, però havia tornat a reobrir, per compte propi, el 1990. Ocupava 12 treballadors, la majoria dones, alguns dels quals no estaven donats d'alta a la Seguretat Social; l'empresa, a més, cotitzava només un mes de cada sis. A l'Ajuntament de Cocentaina pagava un impost per vuit treballadors i ni l'alcalde sabia ben bé on es trobava localitzada. De fet, els primers inspectors que envià la Conselleria quan ja semblava evident que hi havia una possible malaltia professional tornaren sense realitzar cap investigació perquè no pogueren trobar el local.

L'empresa va ser clausurada, començaren a fer-se anàlisis i es detectà que tots els treballadors presentaven símptomes de la mateixa afecció que havia matat

Yovana i Isabel. Sis de les treballadores es trobaven en pitjor estat i hagueren de ser ingressades. Mentrestant, i a pesar de la clausura, CCOO denuncià que l'empresa continuava oberta. Carmela Moya, directora general de Salut Pública, va manifestar que les malalties "evolucionen favorablement". Però no va ser cert. El passat 14 d'agost moria Soraya, germana de Yovana. L'afecció: fibrosi pulmonar, un procés típic de treballadors que han aspirat substàncies tòxiques durant un temps prolongat; que no pot curar-se, només aturar-se quan es detecta en fase primerenca, i que elimina progressivament la capacitat respiratòria dels pulmons.

La Conselleria va iniciar una inspecció general de totes les empreses que a les comarques de l'Alcoià i el Comtat es dediquen a l'aerografia tèxtil i revisà més de 200 treballadors. El resultat va ser el tancament de sis empreses: Aeroman, Aereoig, Aeroalcoy, Aerotex, Aerografia Tèxtil (totes a Alcoi) i Aerobrix (a Muro). El propietari d'Aerotex, José Morcillo, va indicar a EL TEMPS que aquesta clausura estava causant moltes pèrdues al sector, però que prompte tindrien les mesures de seguretat demanades per la Conselleria, que en el seu cas es reduïen a un sistema localitzat d'inspiració. La inspecció, a més, va detectar que hi havia 23 persones afectades en major o menor grau per la mateixa dolència que havia provocat les morts. Pràcticament totes treballaven o havien treballat a Ardystil.

Començava la recerca de culpables. L'empresa Ardystil era clausurada definitivament i els propietaris desapareixien i es tancaven en un xalet de la seua propietat. La Conselleria elaborava un informe que era enviat a la fiscalia d'Alacant i que encara continua sota secret sumari. Actualment el fiscal demana penes de sis mesos a sis anys per als pro-

Instal·lacions d'Ardystil a Cocentaina. Es pot veure el detall dels extractors sense l'obra acabada i les finestres ben tancades.

RAFA GIL

pietaris, si bé també CCOO i els familiars s'han personat com a acusadors.

Però això no és tot. És evident que les condicions eren infernals i que la falta de ventilació proporcionà el millor lloc perquè els vapors tòxics es condensaren, encara que les raons concretes per què els productes van reaccionar d'aquesta manera tan mortífera encara no es coneixen. La gran majoria eren de la marca Bayer i estaven homologats per la Conselleria, però ningú no sap com eren utilitzats. Alguns dels veïns de les víctimes manifestaren a EL TEMPS que "corria la veu que la propietària utilitzava un diluent per allargar els productes i abaratir el cost". Tècnics de Bayer s'acostaren ràpidament a Cocentaina després de la segona mort per *investigar* la manera en què s'utilitzaven els seus productes. Fonts de l'empresa han manifestat a EL TEMPS: "Els nostres productes són segurs i estan perfectament homologats. Però els que utilitzava Ardystil, que els va comprar

mitjançant un intermediari, no eren per a aerografia, sinó per a estampació. No s'utilitzaven correctament". CCOO ha manifestat per la seua banda que "no tots els productes reaccionen igual en determinades condicions i les anàlisis de la Conselleria no ho tenen en compte. A més, hem manifestat més d'una vegada que no ens volen donar la llista de productes químics prohibits i d'alt risc". El sindicat també ha indicat en altres ocasions que "la incomparecència dels empresaris ha impedit que modificàrem el reglament del Consell Valencià de Salut Laboral".

El pròxim mes de setembre es faran públics els resultats de les anàlisis practicades en l'Institut Nacional de Toxicologia de Madrid sobre mostres tretes del cos de Yovana per determinar la causa de la seua mort. EL TEMPS ha pogut conèixer que, amb tota seguretat, indicaran clarament que es deu a la inspiració de productes tòxics en suspensió.

Però aquest no és el final de la història. Encara queden més de 20 persones afectades i, segons han destacat afectats i sindicats, això pot tornar a passar. Segons portaveu de CCOO: "Si no en l'aerografia tèxtil, en el calcer o en qualsevol altre treball que utilitze productes químics sense control i, en molts casos, en empreses d'economia submergida o de treball a domicili, la gran assignatura pendent de la Generalitat".

Coles i aerosols són utilitzats per centenars d'empreses a les comarques del sud del País Valencià en el calcer, la joguina o el tèxtil de manera poc controlada. Segons estudis, moltes famílies treballen amb aquests elements en les seues propies cases per obtenir un sobresou. Dels centenars de combinacions possibles, entre producte i lloc de treball, algunes resulten, com en Ardystil, mortals. L'empresa, després de tres morts, encara no ha rebut cap sanció.

Jordi Sebastià